

F E E M

tempen

2024

STREETGÄRIS

E-post: info@streetgaris.se

Instagram: [streetgaris](https://www.instagram.com/streetgaris)

Ansvarig utgivare: Föreningen StreetGäris

Rapportskribent: Lina Muktar Mohageb

Layout: Mona Nechma

År: 2024

Innehåll

Tempen på Sveriges feministiska rörelse	4
Sammanfattning	5
FemTempen 2024	6
Vilka är det som hörs i FemTempen?	9
Exkluderingen i feministiska rum	14
Vilka får vara med i feminismen?	18
Mot en dekolonial feminism	21

Tempen på Sveriges feministiska rörelse

StreetGäris grundades år 2013 med syfte att skapa ett tryggare rum för unga feminister att prata om feminism, om jämställdhet och jämlikhet. Rummet skapades för att det upplevdes att det inte fanns plats för oss med andra erfarenheter än från den vita medelklassen i de befintliga feministiska rummen. I år tar vi tempen på den svenska feministiska rörelsen för tredje gången.

FemTempen är vår undersökning som fokuserar på vilka frågor som tagit plats i den feministiska debatten och i feministiska rum. Undersökningen mäter även vilka frågor som exkluderas från mainstream feminismen och vilka grupper som upplever att de inte får sin röst hörd inom rörelsen.

Vi hoppas att undersökningen bidrar till att nyansera den feministiska debatten med nya kunskaper om vilka perspektiv och erfarenheter som exkluderas och vilka frågor som upplevs ta mer plats.

Sammanfattning

Nästan tre fjärde delar av icke-vita samt icke-binära och transpersoner upplever exkludering i mainstream-feministiska rum, i nivå med resultaten i förra årets rapport.

Samma siffra för svarande som är vita och inte har uppgett att de är icke-binära eller trans är över en tredjedel. I betydligt högre utsträckning än tidigare år dyker däremot ett tydligt mönster upp av transexkludering, transfobi och islamofobi bland svaranden. Dessa svaranden hör inte till StreetGäris-medlemmar, men den bredare feministiska rörelsen.

Exempelvis präglas flera av svaren av reaktioner på ord som "könsidentitet", och återkommande kommentarer om att det "talas för lite" om islams negativa effekt på kvinnor och att "kön bara kan vara biologisk". Vi vet inte om det här representerar en verklig ökning av åsikter som dessa, om de bara är modigare att uttala sig om det, eller om fler bara råkat hitta enkäten i år. Men med samhällsutvecklingen som den ser ut, för många i en alltmer islamofobisk och transfobisk riktning, är det oavsett skrämmande för den intersektionella feminismen att inkluderingen tycks gå bakåt även i feministiska rum.

En slutsats från rapporten är därför att det finns ett behov av att definiera vår politik och våra utgångspunkter som feminister som drar från dekoloniala, postkoloniala och svarta feminismer. Vad är vår syn på frigörelse, och på vilka grunder? Är det förenligt med våra politiska drömmar att utgå från en strikt biologisk förståelse av kön? Att exkludera muslimer? I slutet av rapporten skriver vi lite om vad dessa feminismer har att säga om det, och med hjälp av karibiska filosofen Edouard Glissant försöker vi skissa upp ett scenario där vi åtminstone kan samexistera och förhandla gemensamma rum med varandra, även med olika definitioner av att vara kvinna exempelvis.

Till skillnad från tidigare år svarar inte svaranden som exkluderas att de utsätts för särskilda exkluderingsmekanismer som vi listar. I viss utsträckning kan det här förklaras med ett lågt deltagande i mainstream-feministiska rum överhuvudtaget, vilket innebär att du aldrig konfronteras med att bli aktivt exkluderad. Detta bör dock undersökas närmare i framtiden, eftersom detta är en central del i enkäten.

FemTempen 2024

Den här rapporten handlar om exkludering och inkludering i mainstream-feministiska rum. Till att börja med ska vi reda ut några begrepp.

Vad är det mainstream-feministiska rummet?

I den här rapporten används "mainstream-feminism" för att beskriva den feminism i Sverige som är hegemonisk, eller dominerande. Det ser vi till exempel i media: hegemonisk feminism är ofta mest dominerande där. Paulina de los Reyes beskriver i *Bortom Vi och Dom* (2005) att den gör "vithetens, medelklassens och heteronormens privilegier till givna och naturliga utgångspunkter för att uttala sig om kvinnors erfarenheter och politiska intressen".

Konsekvensen blir att frågor som är relevanta för personer som står utanför vitheten, medelklassen och heteronormen osynliggörs (de los Reyes lyfter exempelvis långtidssjukskrivna kvinnors situation som det sällan hörs om), medan frågor som är mer relevanta för redan privilegierade grupper, till exempel frågan om krav på fler kvinnor i styrelser, får mer fokus.

En funktion av hegemonisk feminism är att det skapas en bild av att den är allmängiltig, och en mer "renodlad" feminism. Den vita medelklasskvinnan får därigenom sätta den feministiska agendan som alla andra ska rätta sig efter.

Chandra Talpade Mohanty (1984) skriver att de här processerna bevarar kolonialt förtryck. Genom att marginalisera erfarenheter och röster som tillhör personer i den så kallade "tredje världen", och tvinga dem att rätta sig efter hegemonin av västerländsk feminism så skapas en hierarki där västerländska kvinnors perspektiv, och därmed också liv, placeras högst upp. Till följd av det här exkluderas viktiga perspektiv, och personer som har behov av feministiska rum får inte tillgång till dem.

Feminister med rötter i Syd baserade i både Syd och Nord och svarta feminister har utmanat hegemonisk feminism genom att belysa att patriarkalt våld samverkar med rasism för att förtrycka svarta och bruna kvinnor världen över, samt genom att lyfta hur hegemonisk feminism bidrar till förtrycket.

Några exempel, av många utöver det som redan nämnts: vita feminister som har fört uttalat rasistiska agendor sedan början av kvinnorättsrörelsen i USA (Davis, 1982); imperialistisk, missionerande feminism som applicerar sina egna idéer om feministisk frigörelse på alla världens kvinnor utifrån västerländska ideal och värden, som att de vore allmänna/universella (Khader, 2018) och som ser på kvinnor i Syd som maktlösa offer (Mohanty, 1991) och; hegemonisk feminisms marginalisering av svarta kvinnor och deras erfarenheter i feministisk teoribildning (hooks, 1984).

Glädjedöaren?

Exkluderingen kan ske innan de som bryter mot likhetsnormen i ett mainstream-feministiskt sammanhang alls sökt sig dit, eller i mötet. Sara Ahmed beskriver i sin viktiga text *Feminist Killjoys (and Other Willful Subjects)* (2010) att närvaron av rasifierade kroppar i vita rum skapar en spänd atmosfär, och gör det mycket obekvämt att påtala konflikt, eller överhuvudtaget existera som en svart och brun person, i vita feministiska rum.

Ahmed exemplifierar det med att referera till bell hooks som har beskrivit vad som händer när en rasifierad kvinna kommer in ett rum där vita feminister, som inte känner varandra tidigare, har ett möte för att diskutera feministisk teori. Innan den rasifierade kvinnan anslöt sig så kände de vita kvinnorna samhörighet i gruppen; en gemenskap som bygger på upplevelsen av ett delat kvinnoskap.

När den rasifierade kvinnan antrar rummet ändras atmosfären. Ett möte som präglades av "njutning och solidaritet" som Ahmed beskriver det, är nu spänt av närvaron av någon som inte helt tillhör. En spänning uppstår i den vita kvinnans kropp, vilket ändrar den glädjefyllda atmosfären. Den rasifierade kvinnan åläggs i sin tur ansvaret för det. Ibland räcker det med en rasifierad kvinnas blotta närvaro i ett vitt, feministiskt rum för att skapa en anspänning.

Påtalar hon spänningen kan hon snabbt bli utpekad som problemet själv, oavsett hur mycket hon försöker värna om de sociala banden i gruppen. Genom att tillskrivas aggressivitet, särskilt om hon är svart (då åberopas stereotypen "Angry Black Woman"), så avfärdas hennes upplevelser av rummet.

Orättvisan i att bli avfärdad kan i sin tur väcka faktisk ilska hos henne, och som Ahmed beskriver används denna ilska som bekräftelse på den aggressivitet som tillskrivits henne. Andra gånger skapas spänningen i ett vitt, feministiskt rum av att en rasifierad kvinna talar om hur rasism och sexism inskränker hennes liv, med en befogad ilska.

Ahmed citerar Audre Lorde och beskriver hur rasifierade kvinnor blir anklagade för att deras ilska väcker känslor av hjälplöshet hos vita kvinnor, och hindrar dem från att släppa sina skuldskänslor. Igen görs den rasifierade kvinnan och hennes ilska till problemet, i stället för det hon är arg över. Ahmed lyfter även ett exempel från texten *Our Sister Killjoy* (1977) av Ama Ata Aidoo.

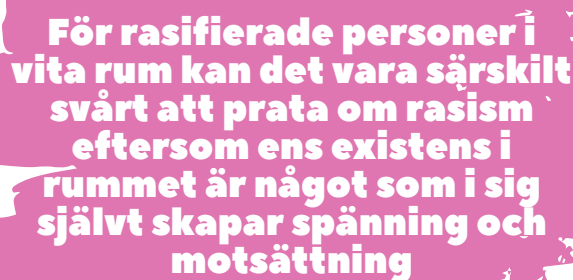
Den svarta karaktären Sissie är på ett flygplan när den vita flygvärdinnan säger att hon ska visa Sissie till sin sittplats "vid hennes vänner" – två andra svarta personer som Sissie inte känner. Sissie måste nu överväga om hon ska säga till flygvärdinnan och därigenom skapa en obekvämt situation, där Sissie själv kommer att ses som den obekväma – problemet.

Här väver Ahmed in idén om the Feminist Killjoy, den feministiska glädjedödaren. Den som ses som den obekväma, som bara genom att hävda sin sanning går emot strömmen, och därför upplevs vara i vägen för de andra och deras frihet från obekvämlighet.

Enligt Ahmed räcker det här för att bli stämplad som någon som berövar glädje, alltså en glädjedödare. För rasifierade personer i vita rum kan det vara särskilt svårt att prata om rasism eftersom ens existens i rummet är något som i sig självt skapar spänning och motsättning. Ahmed beskriver att istället så kan rasifierade personer känna sig tvungna att mjuka upp sin framtoning, att uppföra sig bra för att bli lyssnade på eller undvika exkludering.

Lorde (1984) skriver också att det kan bli känslösamt för vita när icke-vita påtalar rasism de utsätts för, och den icke-vita personen förväntas ta ansvar för känslorna av skuld och så vidare som väcks hos den vita personen. Det här får konsekvensen att det blir en enorm emotionell börda för icke-vita att påtala rasism. Här får vi syn på flera sätt som någon kan exkluderas från ett feministiskt rum: att bli stämplad som glädjedödare, att bli tystad, att behöva trösta andra efter att du uttryckt att de sagt eller gjort något problematiskt, att bli skuldbelagd, att få ta ansvar för problemen du pekat ut, att behöva uppföra sig bättre för att bli lyssnad till med mera.

Personerna som svarat på enkäten till den här rapporten har fått svara på i vilken utsträckning de erfarit dessa strategier för exkludering i feministiska rum.

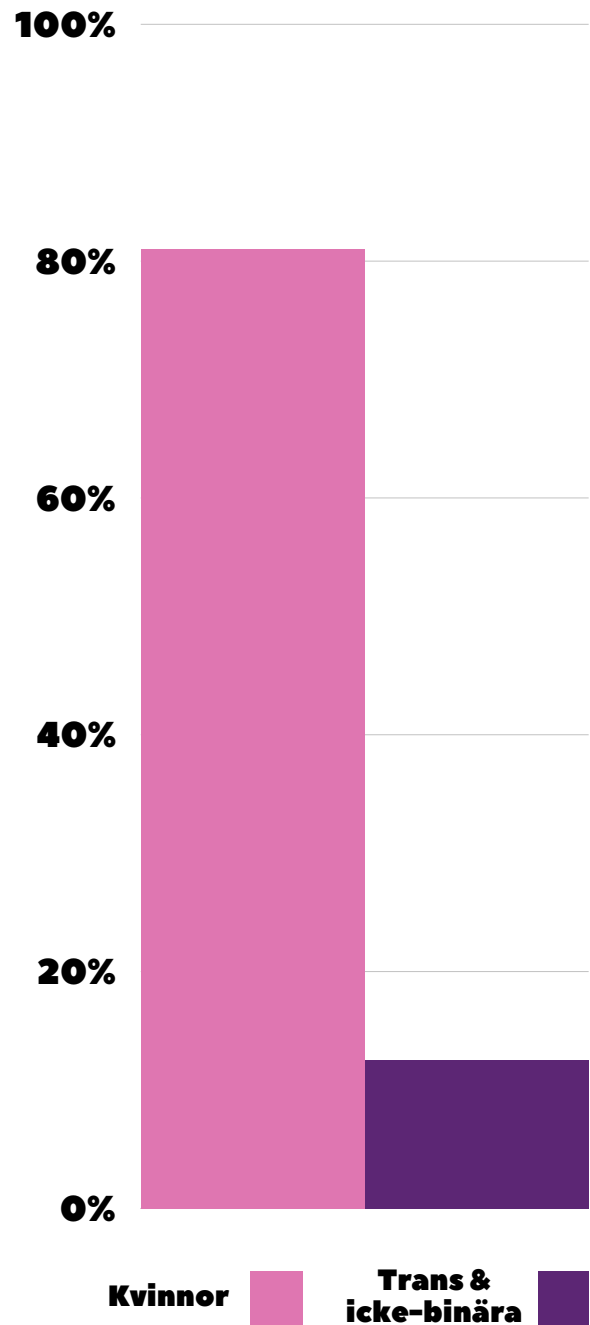
För rasifierade personer i vita rum kan det vara särskilt svårt att prata om rasism eftersom ens existens i rummet är något som i sig självt skapar spänning och motsättning

Vilka är det som hörs i FemTempen?

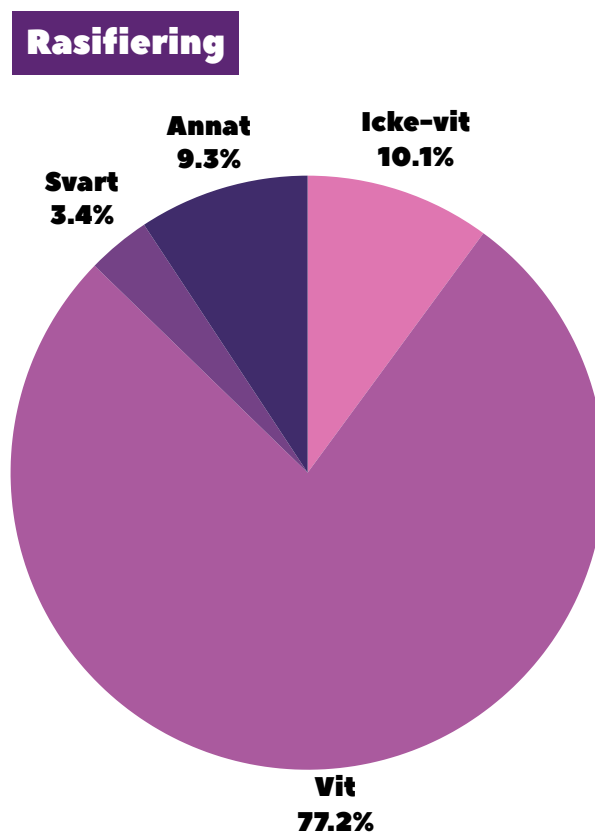
I år hade vi totalt 377 svaranden. Lite färre än förra årets 498 svar. Av dem var 81 procent kvinnor och 12,5 procent uppgav att de var trans och/eller ickebinär. Ett antal personer valde att inte besvara frågan och beskrev att det var för att frågan om könstillhörighet var ställd som “vad är ditt kön eller din könsidentitet?” för att fånga upp erfarenheten hos personer som både ser kön som en identitet och de som inte gör det. Dessa svaranden visade sitt missnöje med att frågan delvis frågade om könsidentitet genom att inte besvara frågan.

Åldersfördelningen var något jämnare i år än tidigare eftersom fler äldre personer har svarat på enkäten. Förra året var färre än 8 procent över 55, och i år är över 15 procent i den ålderskategorin. Lite över 13 procent är mellan 16-24 år, 25,5 procent mellan 24-34 år, 26 procent mellan 35-44 år och 18,6 procent mellan 45-54 år. De flesta svaranden arbetar eller studerar (60,5 procent respektive 18,3 procent) och 7 procent är arbetssökande, och något färre (6,3 procent) är pensionärer. Runt 30 personer uppgav inget av dessa som primär sysselsättning.

Vi frågade både om ursprung och rasifiering kopplat till hudfärg, samt om man är adopterad eller inte. Av de svaranden har 77,7 procent åtminstone en förälder från Sverige (65,5 procent har två föräldrar från Sverige). Vi frågade även om ursprung från (andel minst en förälder från området inom parentes): Norden utom Sverige (9,5 procent), Europa utom Norden (8,75 procent), Afrika söder om Sahara (4 procent), Mellanöstern och Nordafrika (6,4 procent), Östasien (2 procent), Sydasien (4,25 procent), Nordamerika (1,6 procent), Syd- och Centralamerika inklusive Karibien och Mexiko (2,1 procent) och Oceanien (0 procent). Gällande rasifiering kopplat till hudfärg fyllde 3,4 procent av svaranden i 'svart', 15,3 procent icke-vita och 77,2 procent vita. Det här ungefär samma fördelning som tidigare år, så i framtiden kan mer behövas göras för att få ännu fler icke-vitas röster hörda. Eftersom vissa av kategorierna kopplade till ras och ursprung var så små så valde vi att i vissa fall slå ihop dem i analyserna. 1,6 procent av svaranden är adopterade, vilket är ett för litet underlag att göra jämförelser med övriga svaranden, så även här kan det behövas göras mer för att få adopterades röster hörda.

9 procent av svaranden är medlemmar i StreetGäris, något färre än tidigare år.

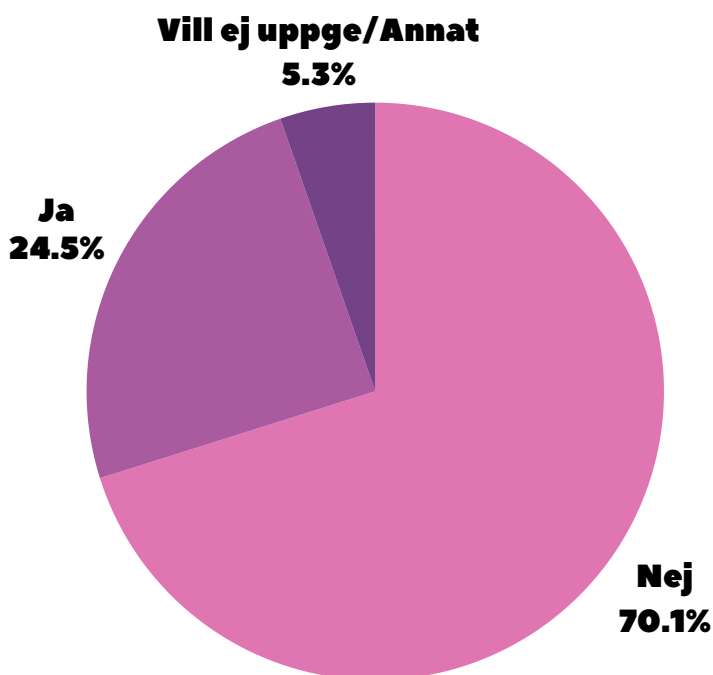
I år är den geografiska spridningen något bättre än tidigare. Tidigare år har nära hälften av svaranden varit bosatta i Stockholm med omnejd men i år är det 37 procent. 30 procent är bosatta i Göteborg och Malmö med omnejd, 19,4 procent i så kallade "större" städer som Gävle och Örebro, samt 13,3 procent i mindre städer eller på landsbygden. 22 procent uppgav även att de bor i ett marginaliserat bostadsområde.

Funkiserfarenheter

I år la vi till en ny fråga om funkiserfarenheter. 24,4 procent uppgav att de har en funktionsnedsättning som exempelvis påverkar rörelseförmåga, sociala interaktioner, sinnena eller sätt att ta till sig information, som skapar hinder för dem i livet.

Organisationen Funka citerar SCB och säger att denna siffra är 36 procent för hela svenska befolkningen mellan 16 och 64 år.

Är du funkis?

Vem pratar man feminism med och var tar man del av debatterna?

Det absolut vanligaste är att samtala med sina vänner om feminism (93,6 procent) och de flesta talar även med sin familj om feminism (74,8 procent), partner (55,2 procent) och kollegor (56 procent). 25,2 procent pratar med skolkamrater och 33,2 procent av svaranden är medlemmar i någon typ av feministisk grupp.

Det är mycket förekommande för de som har svarat på enkäten att ta del av de feministiska debatterna och samtalen genom sociala medieprofiler med feministisk profil (76,1 procent) och de flesta uppdaterar sig på feministiska debatter också genom att läsa tidningen (56 procent), samtala med människor i ens närhet (53,1 procent) och via facebookgrupper (54,4 procent). StreetGäris har stor närvaro på sociala medier och har även rekryterat deltagare i enkäten via sin facebookgrupp och andra sociala medier. Därför finns det skäl att tro att de här siffrorna förmodligen är större i den här enkäten än den hade varit med andra underlag för deltagare. 14,9 procent läser feministiska bloggar och 27,1 procent är med i en förening eller ett nätverk där man blir uppdaterad på debatten.

Relevant är att StreetGäris är en förening med stor digital närvaro, så de som har svarat kan vara mer aktiva online än andra.

Vilka frågor får fokus?

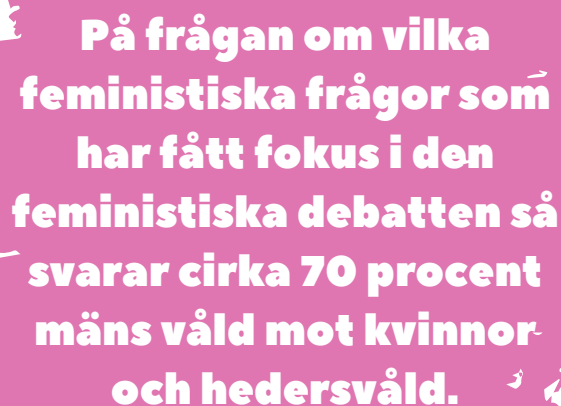
Vi frågade enkättagarna om vilka frågor som får fokus i de feministiska debatterna och vilka perspektiv de anser saknas.

Cirka 90 procent av de svarande ansåg att minst ett av följande viktiga perspektiv saknades: klass (55 procent); funktionsperspektiv (49 procent); rasmaktsordningen (47 procent); åldersmaktsordningen (44 procent); transperspektiv (39 procent), religionsfrihet (37 procent). Inga större skillnader fanns mellan grupper.

Anser att minst ett av följande viktiga perspektiv saknades	%
Klass	55
Funktionsperspektiv	49
Rasmaktsordningen	47
Åldersmaktsordningen	44
Transperspektiv	39
Religionsfrihet	37

Den feministiska debatten

På frågan om vilka feministiska frågor som har fått fokus i den feministiska debatten så svarar cirka 70 procent mäns våld mot kvinnor och hedersvåld. Övriga alternativ (ekonomisk jämställdhet, fördelning av det obetalda hemarbetet, fördelning av makt, uppvärderande av kvinnoyrken, ojämlik hälsa, klassfrågor och jämlik utbildning) svarade högst 40,3 procent och lägst 5 procent fick fokus i debatten. Det ojämna fokuset på feministiska frågor kan vara symptomatiskt på sättet som medier riktar sitt innehåll mot vad som engagerar läsare starkast.

På frågan om vilka feministiska frågor som har fått fokus i den feministiska debatten så svarar cirka 70 procent mäns våld mot kvinnor och hedersvåld.

HUR SER

exkluderingen

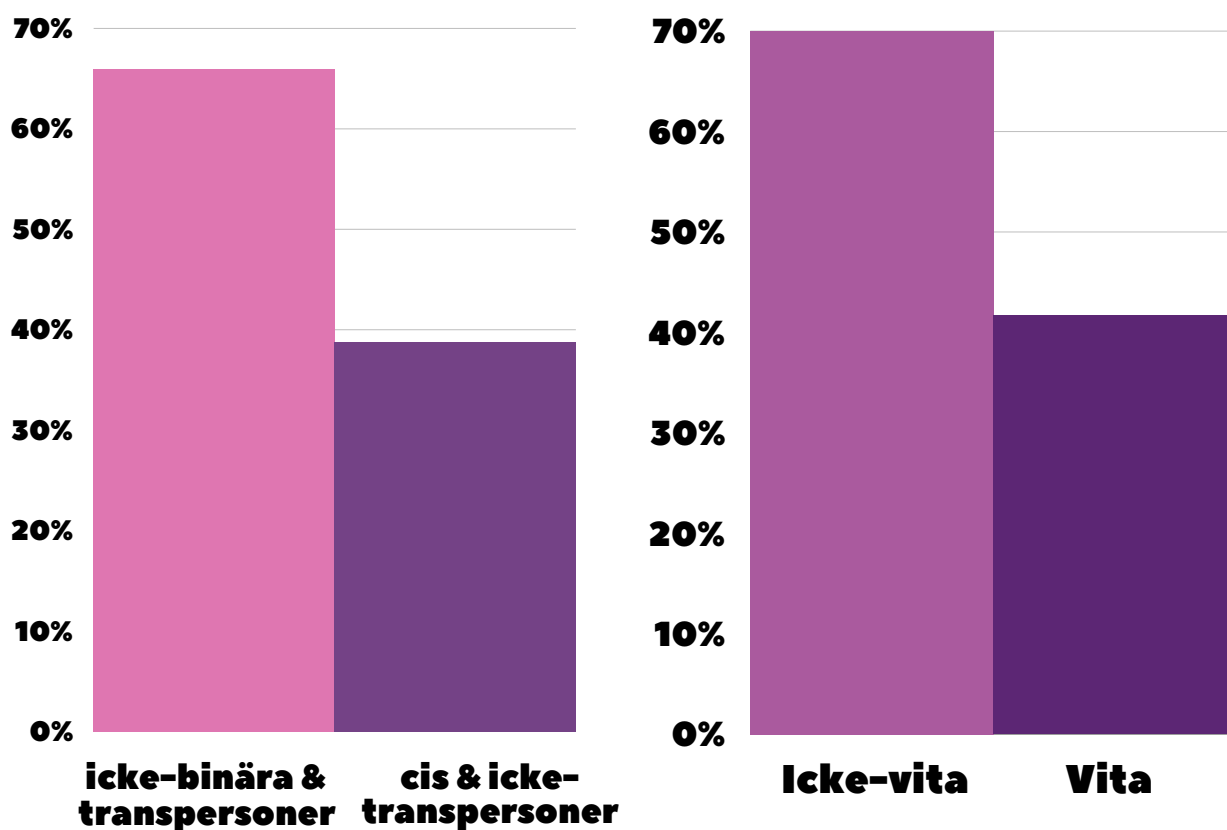
UUTI

feministiska rum?

Exkluderingen i feministiska rum

De två starkaste resultaten i hela rapporten fick vi på frågan om erfarenheter av exkludering i mainstream-feministiska rum. Både svaranden, de som rasifieras som icke-vita och de som är trans och/eller ickebinära, uppger höga nivåer av exkludering.

För icke-vita (inklusive svarta) svaranden uppgick denna siffra till cirka 70,4 procent medan det för transpersoner och/eller ickebinära uppgick till 66 procent. I jämförelse upplevde endast 38,8 procent av icke-transpersoner exkludering och 41,7 procent av vita personer.

Andel som upplever att de blir exkluderade

Exkluderingsmekanismer

Vi frågade vilka exkluderingsmekanismer som de svaranden drabbats av:

- att bli stämplad som glädjedödare
- att bli tystad
- att behöva trösta någon när man uttryckt att de sagt/gjort något problematiskt
- att bli skuldbelagd
- att få ta ansvar för problemet du har pekat ut
- att dina perspektiv bara bärs av dig
- att du slutar bli bjuden till feministiska rum
- att dina erfarenheter inte erkänns som viktiga inom feminismen
- att du behöver uppföra dig "bättre" för att bli lyssnad på
- att dina åsikter ignoreras när olika åsikter efterfrågas.

Jämfört med tidigare år var det få av dessa mekanismer som icke-vita och transpersoner hade utsatts för i större utsträckning än vita respektive cispersoner.

Dock var det fler svaranden än tidigare år som uttryckte osäkerhet kring om de hade blivit utsatta för de listade exkluderingsmetoder eller inte. 17 procent av gruppen transpersoner och/eller ickebinära svarade att de inte vet om de har blivit utsatt för de formerna av exkludering medan 8 procent av cispersoner svarade detsamma.

Tidigare år har skillnaderna genom hela rapporten varit större mellan de olika grupperna. Det är oklart vad som har ändrats det senaste året. En möjlig förändring är att det kan vara urvalet som skiljer sig åt det här året, trots att rekryteringen har skett på samma sätt. Det är även liknande nivåer av exkludering som tidigare år, så vidare analys behövs för att förstå varför resultatet skiljer sig från tidigare år.

Gällande deltagande i mainstream-feministiska rum så deltog 1/3 av icke-vita svaranden och hälften av vita svaranden. Bland svaren till varför man inte deltog så svarade de flesta icke-vita att de inte upplever sig representerade i mainstream-feministiska och att det var därför de inte deltog.

Tidigare år har skillnaderna genom hela rapporten varit större mellan de olika grupperna. Det är oklart vad som har ändrats det senaste året, om något.

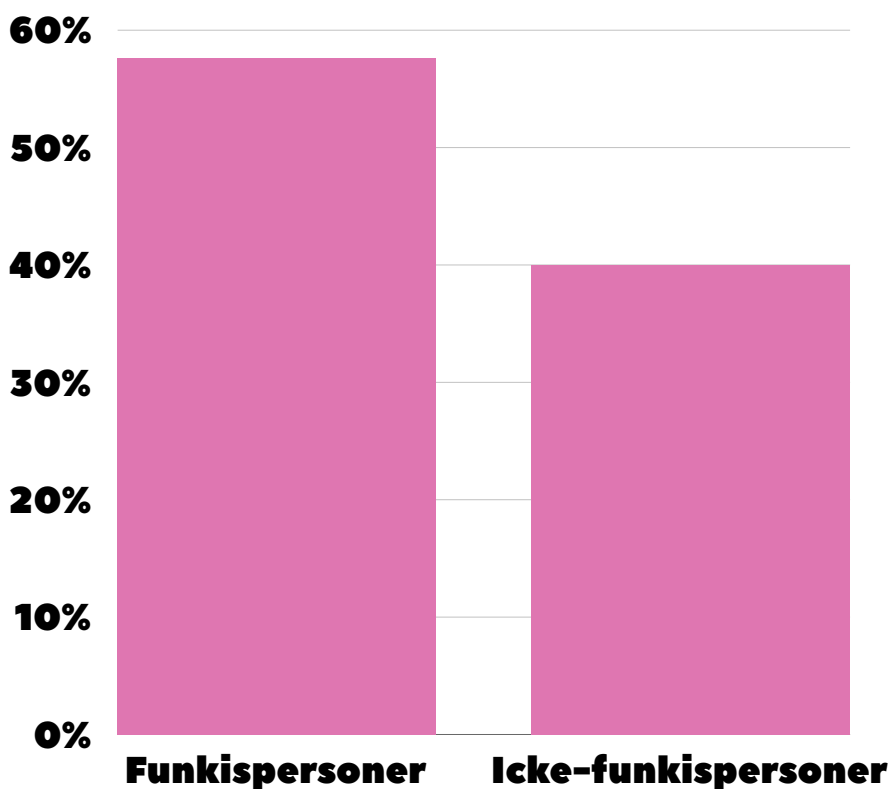

Funkisperspektiv

I år bad vi även deltagarna i enkäten att svara utifrån perspektivet funktionalitet.

Bland funkispersoner är det också vanligare att bli exkluderad i mainstream-feministiska än andra grupper. 40 procent av de som inte var funkispersoner hade upplevt sig exkluderade medan 57,6 procent av funkispersoner hade det. Det vanligaste sättet att erfara exkludering var att behöva trösta andra när man lyfter att den gjort något problematiskt, vilket 26 procent av funkispersoner hade erfart. Samma siffra var 16 procent för de som inte är det.

Det vanligaste sättet att erfara exkludering var att behöva trösta andra när man lyfter att den gjort något problematiskt, vilket 26 procent av funkispersoner hade erfart.

Andel som upplever att de blir exkluderade

Vilka får vara med i feminismen?

I år anser fler svaranden än tidigare år att transrelaterade frågor "tar för mycket plats" och att islam kritiserar för lite i feministiska rum. Från enkätsvaren finner vi dock att transpersoner och de som rasifieras som icke-vita erfar mest självrapporterad exkludering ur mainstream-feministiska rum. Många som inte heller själva tillhör någon av dessa grupper anser att det är ett problem att feminister inte engagerar sig i Palestina, eller bättre inkluderar transpersoner i sina analyser. Det här kan vara ett tecken på att den polarisering som många av oss ser öka i samhället även finns i feministiska rum. Frågan är då hur vi ska hantera detta.

Det här kan vara ett tecken på att den polarisering som många av oss ser öka i samhället även finns i feministiska rum. Frågan är då hur vi ska hantera detta.

Först lite kontext. Efter stora framsteg för transpersoners rättigheter erfar kampen en backlash i både Europa och USA. Exempelvis har den könsbekräftande vården för unga stannat av i stora delar av Sverige efter en mediakampanj som ifrågasatte den evidensbaserade vården. Andra har teoretiserat om att det med ökad synlighet kommer ökade hot mot transpersoners hälsa och välmående. Olika aktörer och grupper har drivit fram den här utvecklingen, inte minst feminister som är kopplade till internationell organisering för att "skydda" kvinnoseparatismen som bygger på en biologisk förståelse av kön. I Ottar (2020) kan man läsa om denna "antitrans-allians" som består av en grupp professionella, oroliga föräldrar till transpersoner, transkritiska radikalfeminister och, kanske oväntat, kristna konservativa grupper som bland annat finansierar feministiska organisationer som för en transkritisk agenda i Storbritannien. Även i Norge och i USA är alliansen mellan kristna konservativa grupper och radikalfeminister tydlig. I USA skriver radikalfeministiska rörelsen WOLF informationsmaterial tillsammans med kristna organisationer som förutom att vara anti-trans också är emot abort och samkönade relationer. I Sverige finns inte kartläggningar av en eventuell allians mellan dessa aktörer, men samarbeten sker över landsgränser med svenska organisationer och nätverk och norska, brittiska och US-amerikanska.

I grunden för den transkritiska och radikalfeministiska ideologin kring kön finns en förståelse av att biologiskt kön bestämmer din könstillhörighet. Det vill säga att den bedömning som görs av vården när du föds är den som gäller. Hur du själv uppfattar dig själv är inte relevant.

Combahee River Collective, kollektivet för svarta kvinnliga lesbiska som bl a Audre Lorde var med i och som myntade begreppet identitetspolitik, noterar i sitt kända manifest att de som svarta kvinnor inte är bekväma med biologisk determinism, alltså att biologi skulle avgöra vem du är. De gör här en koppling till vad biologisk determinism har inneburit för svarta kvinnor och svarta överlag: t ex idéer kring svartas inneboende lägre kapacitet för intelligens och ifrågasättandet av svartas hela mänsklighet som rasbiologin bidrog till under 1800-talet och under de första decennierna av 1900-talet. ”*As Black women we find any type of biological determinism a particularly dangerous and reactionary basis upon which to build a politic*” (öv. ”Som svarta kvinnor finner vi alla former av biologisk determinism som en särskilt farlig och reaktionär grund att bygga ett politiskt program på”).

Den här kopplingen är intressant att undersöka för det finns ett mönster i den svarta feminismens historia att vara inkluderande av transpersoner och andra könsminoriteter på ett sätt som feminism som utvecklats i vita kontexter ofta inte har varit.

Idén att det finns en singular kvinnlig upplevelse eller ”rena” kvinnofrågor, och att de är bundna till kroppens biologi fungerar inte riktigt när man inkluderar svarta kvinnor i sin analys.

Genom att titta på svarta kvinnors erfarenheter och jämföra dem med vita kvinnors, ser vi att även om biologin är samma för ciskvinnor oavsett ras, så har rasism historiskt sett skapat avgörande skillnader för kvinnor. Detta har gett en ideologisk grund att stå på för att förstå att det finns många olika sätt att vara kvinna på, och att feminismen måste ha plats för denna pluralism om den ska vara verkligt frigörande.

Idén om att det finns ”rena” kvinnofrågor drabbar även den svarta kvinnor negativt, som svarta feministen och juridikprofessorn Kimberlé Crenshaw visade när hon myntade begreppet intersektionalitet. Det är vita kvinnors sätt att erfara kvinnoförtryck som får utgöra mallen när man inte har en intersektionell analys, alltså inte inkluderar sätten som rasism formar erfarenheten av att vara kvinna.

Det här öppnar även det upp för att den ideologiska grund som svart feminism vilar på förmår att inkludera transperspektiv, på ett sätt som stora delar av den vita feministiska historien inte visar. På så sätt skapar svart feminism och andra traditioner som urfolksfeminism, en möjlig gemensam horisont där även kampen för transpersoners liv och välmående kan få vara central till den feministiska kampen.

På så sätt skapar svart feminism och andra traditioner som urfolksfeminism, en möjlig gemensam horisont där även kampen för transpersoners liv och välmående kan få vara central till den feministiska kampen.

“...det finns ett mönster i den svarta feminismens historia att vara inkluderande av transpersoner och andra könsminoriteter på ett sätt som feminism som utvecklats i vita kontexter ofta inte har varit.

MOT EN
DEKOLONIAL

FEMINISM

Skapandet av en gemensam horisont

Urfolksfeminismen och dekolonial feminism tittar mycket på de sätt att se på världen och den kunskap som urfolk besitter. Utan västerländska vetenskapliga system som binariteter ser vi att det kan existera pluralism när det kommer till kön: olika grupper har haft olika sätt att förstå kön, och det har varit mer komplext än vad man har mellan benen. Detta skriver Maria Lugones och Oyewumi Oyeronke om utifrån urfolk i Nord- och Sydamerika respektive Västafrika. För många är det viktigt att återta dessa lokala kontexter som ens folk har berövats genom kolonialism. Därför är det viktigt ur ett antirasistiskt perspektiv att ha utrymme för många definitioner av vad som bestämmer kön.

Faktumet kvartstår dock att många i samhället ändå vill utgå från definitioner av kön som är strikt biologiska. Eftersom våra idéer om kön är väldigt bestämmande för hur vi förstår oss själva och omvärlden är det inte något man kan tvinga bort. Så går det för de med en förståelse av kön som inte är enbart biologisk att samleva med de som gör det, och vice versa? Den karibiska författaren Edouard Glissant skriver om ett här hjälpsamt begrepp: opacitet.

Han skriver att förtryckta grupper har rätt till opacitet, alltså rätten till att inte behöva vara begriplig för omvärlden. Glissant menar att något som definierar västerländska samhällen är kravet på att vara begriplig, att ha transparens, så för att acceptera dig behöver du också vara begriplig för mig. Om något inte är begripligt så kan det inte klassificeras och placeras in i en hierarki, vilket västvärlden kräver för att kunna ställa sig över resten av världen. Men Glissant menar att genom att hävda rätten till opacitet, alltså att inte ha transparens eller vara begriplig, kan vi samexistera utan att någon blir satt i en hierarki som bättre eller sämre.

Karibisk filosofi lär oss här något som likt den svarta feminismen utmanar västvärlden och delar av den feminism som utvecklats i väst. Förtryckta grupper kan säga: ”du behöver inte förstå mig, jag har ändå rätt till samma trygghet och välmående som du”. Kanske kan man göra samma för denna fråga om transpersoner och olika förståelser av kön. Och sedan fråga oss själva, med det sagt, hur ska vi göra för att på bästa sätt dela på de offentliga rummen, med respekt för våra olika förståelser av kön, och med rätten till samma välmående som varandra?

Att dekolonisera universalism

Gällande sätten som muslimska kvinnors perspektiv exkluderas i de mainstream-feministiska rummen, kan vi igen vända oss till dekolonialitet, nu genom filosofen Serene Khader. Khader skriver om att dekolonisera universalism-begreppet. Det finns en rashierarki som premierar förståelse och kunskap som grundar sig i västvärlden, och som därför anses mer legitim än andra former av kunskap.

Detta menar Khader även är synligt inom feminismen. Genom att definiera vad universell kvinnlig frigörelse innebär kan västerländska feminister bestämma hur frigörelsen ska se ut i hela världen, vilket osynliggör de verkliga behoven hos många kvinnor i Globala Syd.

Med kriget i Afghanistan som kontext visar Khader, och även Lila Abu-Lughod, att västerländska feminister ofta ser på kvinnornas frigörelse utifrån att de ska ta av sig hijaben och få förverkliga ett stereotypiskt västerländskt kvinnoliv. Men under krig är det primärt frigörande för kvinnor, och alla, att få ett stopp på kriget. Det är ju främst kriget som utsätter kvinnorna för död, lidande och skada - inte hijaben. Den här förståelsen skulle innebära att feminister behövde se motstånd mot islamofobi, militarism och imperialism som nödvändiga för feminismen, och det går då inte längre att prata om "rena" kvinnofrågor.

Detsamma gäller för folkmordet på palestinier som pågår i skrivande stund. Trots de många berättelser som tidigt kommit ur Gaza om hur palestinska mödrar utsätts när sjukvården inte finns, fanns ingen bred mobilisering i den feministiska rörelsen. Här blir det tydligt att för kvinnor i Globala Syd är en intersektionell analys också mycket nödvändig, och idén om "rena" kvinnofrågor skadlig eftersom den inte innebär en kamp mot det som främst organiserar den ojämna fördelningen av liv och död som ordnar hela världen. Från paroller som "Palestina, Palestina - dina bekymmer är också mina" och "By the millions, by the billions we are all Palestinians" har den feministiska rörelsen något att lära om solidaritet.

Trots de många berättelser som tidigt kommit ur Gaza om hur palestinska mödrar utsätts när sjukvården inte finns, fanns ingen bred mobilisering i den feministiska rörelsen.

För icke-vita och muslimer specifikt, samt för transpersoner som grupp (och inte minst de som befinner sig i olika intersektioner av dessa grupper) kan vi se hur svart feminism, intersektionell feminism och dekoloniala feminismer skapar en gemensam horisont som alla som förtrycks av patriarkatet kan röra sig mot, armarna i krok med varandra, under feminismens flagg.

Tillsammans med en maktanalys kan vi, som Glissant tecknar upp för oss, samexistera, och som feminister ingå i koalition med varandra för var och ens rätt till livet, även om vi inte definierar och förstår vad det innebär att vara kvinna på exakt samma sätt.

Intersektionell feminism lär oss att det bästa sättet att konfrontera den ojämna distributionen av liv och död är att undersöka livet och omständigheterna av de som är fast på botten, och jobba tillsammans i koalition, över positioner och identiteter för att nedmontera den. -Kyla Schuller

Tillsammans med en maktanalys kan vi, som Glissant tecknar upp för oss, samexistera, och som feminister ingå i koalition med varandra för var och ens rätt till livet, även om vi inte definierar och förstår vad det innebär att vara kvinna på exakt samma sätt.

FemTempen är StreetGäris årliga undersökning som fokuserar på vilka frågor som tagit plats i den feministiska debatten och i feministiska rum. Undersökningen mäter även vilka frågor som exkluderas från mainstream feminismen och vilka grupper som upplever att de inte får sin röst hörd inom rörelsen.